

مناظر فانیان سلیم

در فرایند توسعه شتابان شهرها مفهوم کیفیت حلقه‌ای مفقوده در همه وجوه زندگی شهری است. گرایش روزافزون انسان‌ها به زندگی شهری و به تبع آن فاصله گرفتن از فرایندهای طبیعی، پویا و خلاقانه، نزول کیفیت در حیات آدمیان را به یک چالش جدی بدل کرده است. امروز، در همه دانش‌های شهری یکی از مهم‌ترین چالش‌های مطرح شده توسط صاحب‌نظران مسأله تقلیل کیفیت در حیات مادی و معنوی انسان ساکن در شهر است. نظریه‌پردازان مختلف مفهوم کیفیت در حیات شهری را از وجوه مختلفی مورد توجه قرار داده‌اند. در ادبیات شهرسازی برای قایل بودن کیفیت در یک محیط شهری معیارهای متعددی معرفی شده‌اند. برخی کیفیت را هم‌پوندی با زمینه‌های محیطی، الگوهای بومی و ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، و طبیعی تلقی کرده‌اند؛ بعضی میزان توفیق در جلب مشارکت اجتماعی و ارتقاء حکمروایی محلی را نشانی از کیفیت قلمداد نموده‌اند. گروهی، میزان رضایت‌مندی ساکنان، سرزندگی فضا و بالابودن سطح امنیت و ایمنی را به عنوان نموده‌هایی از کیفی بودن حیات شهری معرفی کرده‌اند؛ و نهایتاً اندیشمندانی چون کارمونا، حفظ جریان زندگی روزمره و تداوم فعالیت‌ها را به مفهوم کیفیت در شهر نسبت داده‌اند. در این میان، می‌توان بازآفرینی شهری را به عنوان فرایندی برای توسعه همه‌جانبه در ابعاد اجتماعی، محیطی، و کالبدی تلقی کرد که به دنبال ارتقای کیفیت زندگی شهروندان است. شهرهای ایران نیز علی‌رغم برخورداری از نظام‌مندی هسته اولیه و همچنین توسعه در دوره‌های بعدی، در دوران معاصر به سبب درگیر شدن با مسایل برآمده از مدرن‌گرایی، از دست دادن ارزش‌های کیفی خود را با شتابی محسوس و غیرقابل انکار در حال تجربه‌اند. توجه به این موضوع و طرح مسأله توسط سطوح مختلف بهره‌بردار از شهر این ضرورت را در پیش رو قرار می‌دهد که چستی و چگونگی کیفیت در حیات کنونی شهر شناسایی گردد. این مهم جز از مسیر برقراری ارتباط نزدیک با تمامی کنشگران در فرایند شکل‌گیری و برنامه‌ریزی محدوده‌های شهری اعم از سیاست‌گزاران، حرفه‌مندان، و مهم‌تر از همه مردم میسر نمی‌شود. در این راستا، راه‌اندازی یک جریان فرهنگی به منظور شناسایی و ارزیابی تأثیرگذاری برنامه‌ها و اقدامات بازآفرینی بر کیفیت زندگی شهری ضرورت می‌یابد. رویداد «جستار کیفیت در تجربه‌های بازآفرینی شهری» با هدف شناسایی و تقدیر از تجربی که توانسته‌اند در بافت‌های شهری، اثر آشکار و ملموس در بهبود کیفیت زندگی شهر داشته باشند، برگزار می‌گردد. بهترین تجربه‌ها به فعالیت‌هایی

اطلاق می‌گردد که با ساختار مدیریتی صحیح و ابتکار عمل توانسته‌اند با استفاده از مشارکت حداکثری و استفاده بهینه از منابع موجود در طرح خود، به چارچوب‌های توسعه پایدار وفادار مانده باشند. این جایزه ملی به عنوان اولین جریان فرهنگی در حوزه بازآفرینی شهری مطرح شده است و در میان جوایز مشابه بالاترین جایگاه را در سطح ملی خواهد داشت. چشم‌انداز در نظر گرفته شده برای این برنامه، شکل‌گیری جریانی فرهنگی در مقیاس ملی است که با محوریت یک نهاد تخصصی غیردولتی به پیش رفته و از طریق تبادل نظرات و ارزیابی تجربیات، مقوله کیفیت را در محدوده‌ها و محله‌های هدف بهسازی و نوسازی شهری، جستجو کند. این رویداد دو هدف عمده را دنبال می‌نماید: ۱) فراهم کردن جایگاهی برای شناختن و شناساندن تجربه‌های بازآفرینی موفق در اثرگذاری بر کیفیت زندگی شهروندان؛ ۲) ایجاد فضایی برای گفت‌وگو و یادگیری مردم، متخصصان و مدیران. در سال نخست در فرایند برنامه‌ریزی تلاش اصلی مبتنی بود بر شناسایی و غنی‌سازی پایه‌های نظری موضوع که بی‌تردید بر مفهوم کیفیت حیات شهری متمرکز گردید. این برنامه‌ریزی همچنین به سبب ماهیت و هدف ترویجی رویداد ملزم به دربرداشتن فرصت‌های برای گفت‌وگو و راه‌اندازی جریان فکری در عرصه‌های مرتبط با موضوع بود. بنابراین، در این سال به منظور شکل‌گیری انگاره‌های نظری موضوع و همچنین به بحث‌گذاران آن در جامعه تخصصی و دانشگاهی برنامه‌های متعددی طرح‌ریزی و به اجرا درآمد. در اجرای این برنامه‌ها چند اصل مهم مورد تأکید قرار گرفت؛ پایبندی به چارچوب‌های برآمده از دانش‌های مرتبط به موضوع و به سبب آن نظارت و راهبری مستمر شورای علمی بر فرایند انجام کار؛ بهره‌گیری از متخصصان حوزه‌های دانشی مختلف؛ تلاش نه‌چندان آسان برای دستیابی به یک فهم و زبان مشترک؛ و نهایتاً اعتباربخشی به یافته‌های نظری و ارزیابی‌های اولیه از طریق مشاهدات میدانی و گفت‌وگو با مردم. شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری بنا به مأموریت‌ها و اهداف خود در زمینه ارتقاء کیفیت حیات شهری در ایران به عنوان اصلی‌ترین حامی رویداد جستار کیفیت در نخستین سال‌های برگزاری، برنامه‌ها و اقدامات این رویداد را تقویت و پشتیبانی می‌نماید. در همین راستا این شماره از نشریه هفت‌شهر به انعکاس دستاوردها و نتایج نظری و تجربی این رویداد در سال نخست اختصاص یافت تا ضمن مستندسازی و ثبت یافته‌ها و عمومی‌سازی آن، امکان نقد و بررسی بیشتر را در فضای تخصصی مرتبط فراهم سازد.